

Ko so 13. stoletja divji Mongóli na Ogorskem neznansko veliko ljudi pomorili, so se dereče zveri tako namnožile, da bi bile kmalo ljudi pregnale. V srednjem veku je tudi gospoda divjačino zavoljo lova zelo čislala, in nekaterim je bila večja skerb za živali, kakor za ljudi.

Tudi človek spodriva človeka. V Ameriki so Evropejci domače prebivalce iz dežele v deželo preganjali, Indijanov vzlasi v severni Ameriki je čedalje manj, prišel bode čas, ko se bodo njih spominjali le v zgodovini.

Tako spodriva tuja rastlina domačo, divja živina beži pred človekom, a močnejši človek zatira svojega slabejega sobrata. (D. pr.)

Dopisi in novice.

— *Učiteljska konferenca za Černomeljski okraj v Černomlji* dné 10. nov. 1876 ob 9. uri dopoldne. (Dalje.) IV. Kako postopati, da slabše ne zaostajajo za dobrimi?

G. Stanonik: Znano je in skušnja nas uči, da je v vsaki šoli več ali manj učencev, ki zaostajajo za svojimi verstniki. Posebno se pa to godi pri pervencih, katerih spomin je še slab in ni olikan. Dober učitelj gleda sicer na večino učencev, a vendar posebno pazi na slabše, jih opominja in spodbuja. Imejmo tedaj slabše učence vedno bližej pred očmi, večkrat jih poprašujmo in jim recimo branje nadaljevati, včasih naj tudi mesto boljših kaj povedo. Bodimo z njim bolj ljubeznjivi, kakor s tistimi, ki se lahko učé. — Začetni nauk je poglavitna reč, je steber, na kateri se vse pozneje učenje naslanja, bodisi o predmetu katerem koli. Ako hočemo pervence s pridom in v pravem pomenu podučevati, moramo njihovo prihodnjost v vseh razlikah pred očmi imeti. Vsako reč, katero svoje učence učimo, moramo pred prav pazno premišljevati, kaki in kateri bodo nji nasledki, ker iz malega priraste veliko, a tudi mala iskra lahko veliko škodo napravi. S pervenci postopajmo le dotlej, dokler njih zmožnosti segajo. Vze perve besede, ki jih izgovarjajo in bero, morajo jih razumeti in mikati; to pa bomo dosegli, ako reč, od katere se govori ali bere, dobro razložimo, tako, kakor koristi duši in telesu. Vadimo jih vsako reč prav ogledovati in od nje se pogovarjati, da jim ostane v spomin in morejo pozneje kaj od nje misliti in zapisati. Pri otrocih, kakoršne mi imamo, se zbudi s šestim letom zmožnost za nazor. S sedmim letom se prikazuje pametovanje ali spomin, pozneje se le um in presoja. Glejmo, da se ne prehitimo. Počasi se daleč pride. Ne učimo preveč, ampak taisto dobro!

G. Šetina: Učitelj naj podučuje, kolikor moč, praktično, domače in nazorno. Predmeti naj so pri roki, ali pa naj jih učitelj nariše na tablo. Tako vedri slabše učence. Razen tega pa naj stvar večkrat ponavlja in nauk koncentrjuje.

O 5. točki se prestopi na dnevni red. Učitelji so te misli, da naj se učni načert, kolikor moč, izveršuje.

6. Kako naj učitelj pri razlaganji berilnih vaj slovnico, pravopisje in spisje združuje?

G. Hočevar meni, da se more le pri povestih v prosti besedi na to ozir jemati; pri pesnih tega ni mogoče. Naj se pri enem berilu gleda na spisje, pri drugem na slovnico itd. Učitelj naj si ber. vajo za poseben predmet izbere.

G. Setina: Jaz mislim, da baš pri naravoslovnih vajah je treba ozirati se na jezik. Tu so besede otroku neznane, treba jih je slovnično izpeljevati, jim dati pomen. Neznane besede se izpeljujejo, kakor je besedno pleme; naj se na kratko stvar slovnično ponavlja, i ako je berilo, naj se jedro porabi za spisje, pri pesnih je ravno tako. Pesni je treba še bolj razkladati, da je učenci razumó in sicer slovnično, potem praktično. Pesnice so za otroke posebno dobra hrana in otrok je bo le takrat rad bral, kadar je bode razumel, in si tako lepo jedro v sercu vcepil. V pesnih je pa tudi jezik umetnejši i lepši toraj naj se tudi pesnice in še posebno na vse strani obdeljujejo. (O tem glej st. 1. st. 3. kar piše g. V. J., in to so povsem tudi naše misli pri obravnavi pesni. Vr.) Tudi v novo berilo je treba več pesnic vzeti.

7. Na kateri način naj se v šoli uči gospodinjstva i gospodarstvo, da bi se učenci privadili varčnosti?

G. Stanonik poroča, da je Slovenec sploh največji revež, razen zmožnosti; vsak ga tlačí, ki le more, in tako je vže ob vso movino; povsod se mu slabo godi. Ko še ni bilo železnic, prisluzil si je kak krajar s konjiči, ali zdaj nima ga beliča več. Takrat je bila gostoljubnost na pravem mestu, zdaj pa žalibog ne. Tergovina je slaba, treba je ljudi privajati na sadjerejo in živinorejo; marsikak novčič bi bil pridobljen i prihranjen. Naša mladež bi se morala učiti rokodeljstva, mesto da hodi postopat po Nemškem ali Hervatskem, kjer se razvadi v jedi i obleki, se rada izpridi, a na delo pozabi. Gostije, popivanje, strel i jednake potrate naj se odpravijo. Ni namreč potreba vse naenkrate povžiti — a na pomlad s praznim trebuhom na delo iti. Tudi naj bi se ljudje za vsako malenkost ne tožili, to jih stane mnogo časa i denarja; potem pa tožijo, da so veliki davki, ko si jih sami nakladajo. Vse to bi se vsaj dosegalo, ako bi učencem dajali take spisne vaje, ki kažejo posebno napake v gospodarstvu i gospodinjstvu.

G. Borštnik: Otrok se uči veliko od starišev. Ako so stariši prijatelji redu in varčnosti, bodo i njih otroci. Red je duša vsemu. Iz reda izbaja gotovo tudi varčnost. Koliko bi bilo dobička, ako bi se živina redno napajala i molzla, ako bi se ji hrana redno pokladala. Praktično gre kazati varčnost i nje dobiček ljudstvu!

G. Jeršinovic povdarja, da je treba otroke učiti varčnosti pri malem. »Zakon nature je tak, da z malega raste veliko« poje Koseski in to obernimo na šolo. Otrok naj varuje šolsko orodje; svinčnik, pisalo, pisanke, papir; na tak način bode otrok varčen postal.

8. Naravoslovje v ljudski šoli. Poroča g. Hočevar (nemško). On pravi iz skušnje, da naj otroci sami nabirajo cvetice, rastline, zaželke itd. in to naj učitelju donasajo. Učitelj naj jim vse pojasni — otroci naj si pa pazno ogledajo. Učitelj naj potem rastline in zaželke v red spravlja i otroci konečno sami razvidijo enakosti, navadijo se potem razredov i podobnosti. Na ta način bode uk gotovo največ izdal — drugač ne pomagajo vsi popisi nič. (Priporoča Erjavčevó i Tušekovo knjigo.) G. Stanonik dostavlja, da bi se posebno škodljivi merčesi lovili in uničevali. G. Pavlin pravi, da bi se ljudem i otrokom povedalo, da bi mej zelnike kako konopljo vsejali, ker potem ne grejo metulji tako radi na zelje, kamor bi zanesli škodljivih gosenic. G. Dular priporoča posebno varstvo koristnih ptic in njih jajčic. G. Šetina pravi, da županstva premalo ali nič ne gledajo na postavo o lovljenji ptic. Lové je ljudje svojevoljno, pastirji vničujejo igraje se njih zalego — saj mu nihče ne prepoveduje nego učitelj. Županstvo bi moralo nad tem bolj čuvati.

0. O ženskih ročnih delih poroča g. Šetina. Ročna dela so jako potrebna reč, tako, da si celo ženske brez te vednosti misliti ne morem. Da bi pa stariši veselje dobili do tega predmeta, naj učenke svoje delo često kažejo, vbožnejšim naj se zastoj razdeli potrebna priprava. Izdelki naj bi se prodali i otroku naj bi se dal denar, za nekaj pa bi se zopet nakupilo blaga, in stariši bodo gotovo zato. Seveda velja to le za nekatere stariše. Tudi izdelke večkrat razstavljati i najboljše obdarovati bilo bi jako pospešljivo. G. Rupnik misli, da bi se gledalo bolj na najpotrebniše, kar potrebuje otrok doma; a nepotrebno naj bi se opustilo. G. Stanonik svetuje, da bi se izdelki posodili na razkaz drugim šolam, kjer se ni ta nauk vpeljan, da bi stariši videli, kaj bi se lahko njih hčere naučile. G. Hočevar pravi, da bi se vsaj 10 gl. v proračun postavilo. Sklene se obrniti do okr. šl. sveta za privoljenje 10 gl. v proračun za bodoče leto za vsako šolo. Potem bere g Schiller spis: »Der Lehrer als Arzt. (Spis je dober i podučen; škoda, da ni v slovensko prestavljen i objavljen.) G. Pavlin dostavlja, naj učitelji otrokom ostro prepovedo, za vozovi tekati i nanje se obešati. Otroci so vroči i zasopljani, napijo se merzle vode i zbole. Ravno tako iz šole grede teko, dokler morejo, potem se vležejo na merzlo zemljo i se prehlade.

G. Hočevar nasvetuje, da bi se v šolskih sobah napravila zagrinjala pri oknih, kajti otroci zgubljajo vid in ne morejo brati, niti pisati. Sprejme se. — G. Šetina nasvetuje, naj se prosi, da se §. 24. sl. in uč. reda, ki je šibo čisto iz šole pogual, prenaredi tako, da bi se v posebnih slučajih se smela rabiti. Zapor ni za šole po kmetih. Otroci imajo po 1 ali 2 uri daleč do doma in če bi jih še zapirali, kedaj bi prišli domov? Pri spridenih otrocih pa vse lepo opominjevanje ne pomaga nič. — Sprejme se enoglasno. G. Kavčič pravi, naj bi se prosilo pri sl. c. k. dežel. šol. svetu, da bi dobivali v naš okraj več ubožnih knjig. Ljudstvo je res siromašno. Sprejme se enoglasno. (Ali se ni nihče spomnil merila, po katerem se ubožne bukve dele? Vr.) Gosp. Šetina priporoča, da bi učitelji zapisovali pri priložnosti narodne pripovedke, govorne oblike, pesni itd. Med našim ljudstvom je obilo takega blaga, ki bode gotovo zgubljeno, ako ga kmalu ne prihranimo na papirju; z lokalnimi pripovedi lahko pričenjamo poduk v zgodovini, tedaj je tako nabiranje tudi pedagoške vrednosti. Take pripovedke (postene) in pesnice naj bi tudi odrasčeni učenci včasih imeli za pismene naloge. Učitelji odobre predlog in se izrazijo, da hočejo tako ravnati. G. Jeršinovic podaja račun o okrajni bukvarnici. V pregled računov se volita: Rupnik in Šetina.

Sklene se, da se bodo nakupile sledeče knjige: »Brockhaus^a Lexikon, »Kiepert« atlant srednjega veka. Bukvarnica se naroči na: »Jurčičeve^a listke, vpiše se v »Glasbeno matico« v »Dramatično društvo« in v »deutscher Verein zur Verbreitung gemeinnütziger Kenntnisse« v Praga. (Okr. bukvarnice naj si naroče »Valvazorja«, ako jim je domača stvar mari. — Čuditi pa se vendar-le moremo, zakaj se okrajne učit. bukvarnice ne vpišejo v »literarni zavod« »Slovensko matico«. Toda kaj hočemo, saj je tudi kramar rekel, da dobička poglavitno išče pri svojih prijateljih; inostranskih reči ne dobimo brez plačila, izdelke domačega uma in dlana pa iskajmo brezplačno!) Sedanji književni odbor (g. g: Jeršinovic, Schiller, Rupnik in Šetina) voli se enoglasno, predsednik mu je Jeršinovic, a namestnik Rupnik. G. Jeršinovic predlaga, naj se za okr. biblioteko kupi cesarjeva podoba za 7 gl. — Odobri se. V stalni odbor za bodočo konferenco se volita: Stanonik in Hočevar; v okr. šol. svet: Jeršinovic in Schiller. S tem se seja konča.

0. O ženskih ročnih delih poroča g. Šetina. Ročna dela so jako potrebna reč, tako, da si celo ženske brez te vednosti misliti ne morem. Da bi pa stariši veselje dobili do tega predmeta, naj učenke svoje delo često kažejo, vbožnejšim naj se zastoj razdeli potrebna priprava. Izdelki naj bi se prodali i otroku naj bi se dal denar, za nekaj pa bi se zopet nakupilo blaga, in stariši bodo gotovo zato. Seveda velja to le za nekatere stariše. Tudi izdelke večkrat razstavljati i najboljše obdarovati bilo bi jako pospešljivo. G. Rupnik misli, da bi se gledalo bolj na najpotrebniše, kar potrebuje otrok doma; a nepotrebno naj bi se opustilo. G. Stanonik svetuje, da bi se izdelki posodili na razkaz drugim šolam, kjer se ni ta nauk vpeljan, da bi stariši videli, kaj bi se lahko njih hčere naučile. G. Hočevar pravi, da bi se vsaj 10 gl. v proračun postavilo. Sklene se obrniti do okr. šl. sveta za privoljenje 10 gl. v proračun za bodoče leto za vsako šolo. Potem bere g Schiller spis: »Der Lehrer als Arzt. (Spis je dober i podučen; škoda, da ni v slovensko prestavljen i objavljen.) G. Pavlin dostavlja, naj učitelji otrokom ostro prepovedo, za vozovi tekati i nanje se obešati. Otroci so vroči i zasopljani, napijo se merzle vode i zbole. Ravno tako iz šole grede teko, dokler morejo, potem se vležejo na merzlo zemljo i se prehlade.

G. Hočevar nasvetuje, da bi se v šolskih sobah napravila zagrinjala pri oknih, kajti otroci zgubljajo vid in ne morejo brati, niti pisati. Sprejme se. — G. Šetina nasvetuje, naj se prosi, da se §. 24. sl. in uč. reda, ki je šibo čisto iz šole pogual, prenaredi tako, da bi se v posebnih slučajih se smela rabiti. Zapor ni za šole po kmetih. Otroci imajo po 1 ali 2 uri daleč do doma in če bi jih še zapirali, kedaj bi prišli domov? Pri spridenih otrocih pa vse lepo opominjevanje ne pomaga nič. — Sprejme se enoglasno. G. Kavčič pravi, naj bi se prosilo pri sl. c. k. dežel. šol. svetu, da bi dobivali v naš okraj več ubožnih knjig. Ljudstvo je res siromašno. Sprejme se enoglasno. (Ali se ni nihče spomnil merila, po katerem se ubožne bukve dele? Vr.) Gosp. Šetina priporoča, da bi učitelji zapisovali pri priložnosti narodne pripovedke, govorne oblike, pesni itd. Med našim ljudstvom je obilo takega blaga, ki bode gotovo zgubljeno, ako ga kmalu ne prihranimo na papirju; z lokalnimi pripovedi lahko pričenjamo poduk v zgodovini, tedaj je tako nabiranje tudi pedagoške vrednosti. Take pripovedke (postene) in pesnice naj bi tudi odrasčeni učenci včasih imeli za pismene naloge. Učitelji odobre predlog in se izrazijo, da hočejo tako ravnati. G. Jeršinovic podaja račun o okrajni bukvarnici. V pregled računov se volita: Rupnik in Šetina.

Sklene se, da se bodo nakupile sledeče knjige: »Brockhaus^a Lexikon, »Kiepert« atlant srednjega veka. Bukvarnica se naroči na: »Jurčičeve^a listke, vpiše se v »Glasbeno matico« v »Dramatično društvo« in v »deutscher Verein zur Verbreitung gemeinnütziger Kenntnisse« v Praga. (Okr. bukvarnice naj si naroče »Valvazorja«, ako jim je domača stvar mari. — Čuditi pa se vendar-le moremo, zakaj se okrajne učit. bukvarnice ne vpišejo v »literarni zavod« »Slovensko matico«. Toda kaj hočemo, saj je tudi kramar rekel, da dobička poglavitno išče pri svojih prijateljih; inostranskih reči ne dobimo brez plačila, izdelke domačega uma in dlana pa iskajmo brezplačno!) Sedanji književni odbor (g. g: Jeršinovic, Schiller, Rupnik in Šetina) voli se enoglasno, predsednik mu je Jeršinovic, a namestnik Rupnik. G. Jeršinovic predlaga, naj se za okr. biblioteko kupi cesarjeva podoba za 7 gl. — Odobri se. V stalni odbor za bodočo konferenco se volita: Stanonik in Hočevar; v okr. šol. svet: Jeršinovic in Schiller. S tem se seja konča.

— *Šolstvo v državnem zboru.* V 219. seji 14. decembra je prišel tudi na versto predštev za ljudske šole. — Poslanec Dežman govori za večjo svoto, katero je ministerstvo vže postavilo (a poročevalec zaverigel), namreč za Kranjsko 10.000, za Goriško 8.000, za Dalmacijo 18.000 in za Tirolsko 28.000. Poslanec Pflügel pravi, da je prvi smoter soli npravno-verska odgoja. Stariši imajo pravico zahtevati od države, da pomaga otroke izrežati npravno-versko, in poslednjič sklepa, da tisti, kdor hoče spoznati, kaj je pravo in dobro, mora vero imeti. Le jeden Bog je, tedaj je prava tista vera, ki veruje v jednega Boga, in le jedna vera mora biti prava, kolikor se pa to v življenji, v cloveskem djanji in nehanji kaže, je veroizpovedovanje jedno samo pravo. Ni je vere brez veroizpovedovanja, še celo angeli v nebesih imajo veroizpovedanje, kedar Gospoda hvalijo. Brez veroizpovedanja je le bogotajec in medverstvo je beseda brez pomena. — Govornik v misel jemlje medverstvene (interkonfessionelle) šole, ter razjasnuje njih škodljivost, in pravi, da se more npravno-verska odgoja otrok izročiti cerkvi, a država naj z vsemi drugimi rečmi prostovoljno razpolaga. Na Zgor. Avstrijskem po mnogih šolah leta in leta ni bilo podučevanja v veri, ker se je §. 5. lj. š. postave samovoljno razlagal. Govornik pravi, da je po novem učnem čertežu veronauku premalo ur določenih, on pove, kake zapreke so zastran verskih vaj, skoro je videti, kakor da bi bila šola sovražna verskim vajam. (To je veliko nad prvo šolsko gosposko.) Govornik navede nekaj izrek iz časopisa Zgornje-Avstrijskega učiteljskega društva, tam stoji namreč: »Šola v naši domovini nareja iz kristijanov ljudi, a popreje je odgajala le kristijane in katolike in dalje: Z nejevero novega časa se prav lahko družu npravstvenost, kakor s katolicizmom ali kako drugo vero.« To kaže da imajo nekateri učitelji brezverstvo (Konfessionslosigkeit) popolnoma na svojem programu, zoper take nakane in prizadevanje nove šole moramo odločno oporekati. Govornik našteva več zgledov strašanske nevednosti pri učencih, in v misel jemlje, da še ob javnih prilikah poje »Die Wacht am Rhein.« On navede več zgledov, v katerih so obertnijske šole nakladale prebivalstvu le težav in bremen, in prav resno povdarja, da se morajo šolske postave popraviti. Poslednjič ponavlja, da naj država npravno-versko odgojo prepušča cerkvi. Poslanec Dittes hvali ministerstvo in našteva celo versto ukazov, s katerimi je ministerstvo dokazalo, da skerbi za ljudsko šolo in da dobro to razumeva. Sicer pa pravi, da se za višje šole preveč, za ljudske šole pa premalo potrosi. On pravi, da je zaloga šolskih bukev občno škodljiva naprava. (Poslanec na drugi strani pa je rekel, da bi po nenemških deželah ne imeli prav nič bukev, ko bi jih šolska zaloga ne oskerbovala.) Pflügelovega govora ni omenil čisto nič. — Poslanec Schaffer (Ljublj.) je govoril za Dežmanov predlog, a posl. Kovalski za rusinske šole. Poročevalec prof. Sues je očital Dittes-u nevednost o avstrijskih zadevah. Sicer on pravi, da je napačno vse dežele meriti po jednem kopitu, treba je postaviti učiteljev več kategorij. Pflügel-nu pa odgovarja, učitelj naj bo tega ali unega, ali tudi nobenega veroizpovedanja, tudi duhoven naj misli o državi kar hoče, a v šoli se morata zastopiti, da mladina ne bo terpela, ako so si misli navskriž. Ako se v šoli navadijo spravljiivo skupaj živeti, bode se tudi v življenji isto-tako ravnalo. V šoli potrebujemo spravljiivosti na vse strani. — Sprejme se vse po odborovem nasvetu. To je ob kratkem posnetek te obravnave.

Pristavek. Letos so vendar v državnem zboru spoznali, da je treba za šole v nenemških deželah kaj več storiti, ali zgovarjali so se s prevelikimi troški. — Profesor Sues je rekel, da se morajo v šoli zastopiti verni in ne-

— *Šolstvo v državnem zboru.* V 219. seji 14. decembra je prišel tudi na versto predštev za ljudske šole. — Poslanec Dežman govori za večjo svoto, katero je ministerstvo vže postavilo (a poročevalec zaverigel), namreč za Kranjsko 10.000, za Goriško 8.000, za Dalmacijo 18.000 in za Tirolsko 28.000. Poslanec Pflügel pravi, da je prvi smoter soli npravno-verska odgoja. Stariši imajo pravico zahtevati od države, da pomaga otroke izrejati npravno-versko, in poslednjič sklepa, da tisti, kdor hoče spoznati, kaj je pravo in dobro, mora vero imeti. Le jeden Bog je, tedaj je prava tista vera, ki veruje v jednega Boga, in le jedna vera mora biti prava, kolikor se pa to v življenji, v cloveskem djanji in nehanji kaže, je veroizpovedovanje jedno samo pravo. Ni je vere brez veroizpovedovanja, še celo angeli v nebesih imajo veroizpovedanje, kedar Gospoda hvalijo. Brez veroizpovedanja je le bogotajec in medverstvo je beseda brez pomena. — Govornik v misel jemlje medverstvene (interkonfessionelle) šole, ter razjasnuje njih škodljivost, in pravi, da se more npravno-verska odgoja otrok izročiti cerkvi, a država naj z vsemi drugimi rečmi prostovoljno razpolaga. Na Zgor. Avstrijskem po mnogih šolah leta in leta ni bilo podučevanja v veri, ker se je §. 5. lj. š. postave samovoljno razlagal. Govornik pravi, da je po novem učnem čertežu veronauku premalo ur določenih, on pove, kake zapreke so zastran verskih vaj, skoro je videti, kakor da bi bila šola sovražna verskim vajam. (To je veliko nad prvo šolsko gosposko.) Govornik navede nekaj izrek iz časopisa Zgornje-Avstrijskega učiteljskega društva, tam stoji namreč: »Šola v naši domovini nareja iz kristijanov ljudi, a popreje je odgajala le kristijane in katolike in dalje: Z nejevero novega časa se prav lahko družu npravstvenost, kakor s katolicizmom ali kako drugo vero.« To kaže da imajo nekateri učitelji brezverstvo (Konfessionslosigkeit) popolnoma na svojem programu, zoper take nakane in prizadevanje nove šole moramo odločno oporekati. Govornik našteva več zgledov strašanske nevednosti pri učencih, in v misel jemlje, da še ob javnih prilikah poje »Die Wacht am Rhein.« On navede več zgledov, v katerih so obertnijske šole nakladale prebivalstvu le težav in bremen, in prav resno povdarja, da se morajo šolske postave popraviti. Poslednjič ponavlja, da naj država npravno-versko odgojo prepušča cerkvi. Poslanec Dittes hvali ministerstvo in našteva celo versto ukazov, s katerimi je ministerstvo dokazalo, da skerbi za ljudsko šolo in da dobro to razumeva. Sicer pa pravi, da se za višje šole preveč, za ljudske šole pa premalo potrosi. On pravi, da je zaloga šolskih bukev občno škodljiva naprava. (Poslanec na drugi strani pa je rekel, da bi po nenemških deželah ne imeli prav nič bukev, ko bi jih šolska zaloga ne oskerbovala.) Pflügelovega govora ni omenil čisto nič. — Poslanec Schaffer (Ljublj.) je govoril za Dežmanov predlog, a posl. Kovalski za rusinske šole. Poročevalec prof. Sues je očital Dittes-u nevednost o avstrijskih zadevah. Sicer on pravi, da je napačno vse dežele meriti po jednem kopitu, treba je postaviti učiteljev več kategorij. Pflügel-nu pa odgovarja, učitelj naj bo tega ali unega, ali tudi nobenega veroizpovedanja, tudi duhoven naj misli o državi kar hoče, a v šoli se morata zastopiti, da mladina ne bo terpela, ako so si misli navskriž. Ako se v šoli navadijo spravljiivo skupaj živeti, bode se tudi v življenji isto-tako ravnalo. V šoli potrebujemo spravljiivosti na vse strani. — Sprejme se vse po odborovem nasvetu. To je ob kratkem posnetek te obravnave.

Pristavek. Letos so vendar v državnem zboru spoznali, da je treba za šole v nenemških deželah kaj več storiti, ali zgovarjali so se s prevelikimi troški. — Profesor Sues je rekel, da se morajo v šoli zastopiti verni in ne-

verni učitelji, da mladina ne bo zaradi prepira med učeniki škode imela. — Besede so lepe, a kakšna mladina bo v teh šolah vzrastla; odgoja in poduk se ne dasta ločiti, tudi otrokov duh se ne da razpoloviti, žalostno je, ako mora učitelj reči: »ne glej me, a slušaj me«. — Teleta se pač dobro počutijo, ako jim danes ta, jutri drugi kermo polaga, da le dobé svoj del, ali kako se ne-umerjoče duše za časnost in večnost izrejšajo, to je stvar vse drugačna, in drugače osnovana, sicer take šole mladosti pravno-versko ne odgajajo, marveč razširjajo versko unemarnost.

— *Cerkveno petje.* »Slovenec.« Zadnjič smo slišali »Starega organista«, poslušajmo še, kaj nam pove dopisnik iz (?) v št. 142 »Slovenca«. Ko namreč pravi, da so se duhovni sosedne (lavantinske) škofije izrekli, za organiste — neučitelje — govori on za organiste — učitelje — kajti, ti so bolj izobraženi, daleč on priporoča prijenljivost in miroljubnost duhovnu in učitelju rekoč: da tudi v stari dobi ni bilo vse po volji. G. dopis. se ozira na učiteljice, od katerih so nekatere izurjene na glasoviru, in bi morda tudi v cerkvi rade pomagale (tu in tam se že to godi). Konečno pravi, naj bi se učit. pripravnikom, ki imajo veselje do petja, delile cerkvene štipendije. — To je kratek posnetek. — No kakor je videti, dopisnik računa s fiktivnimi razmerami. Je pa še druga okolnost, na katero se tudi g. dop. ozira, namreč: na učiteljskih »orgle« niso več obilgaten predmet, tudi imajo na učiteljskih toliko predmetov, da za godbo ostane le malo časa; a na »gosli« se sploh nee, in kdor zna na »gosli« bode tudi lahko naučil se sviranja na glasoviru in orglah. V tem slučaju pa misli g. dop., naj bi se sposobnim delile cerkvene štipendije. V 144. l. od četrtega 14. dec. pa ve »Slovenec« povedati, da so pravila društva sv. Cecilije že izdelane in slavni vladi v poterjenje predložene. To društvo ima namen, da pripelje s pomočjo v. č. knezoškofijstva zbegano cerkveno glasbo na pravo pot nazaj. V ta namen zbira posamezne moči v društvo, da ložej doseže svoj namen. — A v 149. l. »Slov.« 28. dec. pr. l. nasvetuje nekdo to-le: »1. V Ljubljani naj se vstanovi orglarska šola, kjer bi se zraven godbe in petja tudi morda kako potrebno rokodeljstvo ali nekoliko o splošni omiki učilo. Dečki naj bi stanovali v Alojznici ali semenišči, kjer je posebno zdaj veliko prostora. V to šolo naj bi se pošiljali pridni zmožnejši, revniši dečki, ktere duhoven v svoji fari za naj pripravnejše spozna. Stroški za tako šolo bi ne bili morda ogromni. Da bi se pa vsaj nekaj dobilo, nabiralo naj bi se prostovoljno; vsaka fara naj bi dajala nekoliko, nekteri stariši bi morda za svojega sina sami kaj žertovali. 2. Pri vsaki farni cerkvi zedinila naj bi se služba cerkovnikova z organistovo. Organist bi imel s tim zagotovljeno eksistenco, zlasti ko bi zraven cerkovništva in orgljanja še lahko kako drugo delo opravljal. Ko bi videli, da ima dobre službo, da lahko izbaja, ne bilo bi dvomiti, da bi se jih dovolj oglašalo za to šolo. 3. Naj se napravi za vse slovenske dežele cerkvena pesmarica v podobi »Rituala«, kjer bi ne bile le samo besede, ampak tudi napévi postavljeni raznim pesmam. Teh pesem bi se ljudstvo precej privadilo, pelo bi skupno; kamor bi prišel, slišal bi tiste pesmi prepevati, privadil bi se jih lahko kmalo.

V to pesmarico sprejele naj bi se vse stare pesmi, popravile se slovno in muzikalno enkrat za vselej, in organist bi potem ne premišljeval, kaj bomo peli zdaj, kaj jutri. Tako bi bil tudi obvarovan napadov ljudstva, ker marsikje ljudstvo misli, da je organist izversten, če prav okroglega dela. V to pesmarico naj bi se sprejele tudi novejšje skladbe, da bi se teh privadilo ljudstvo. Izdajale bi se vedno nove priklade. 4. Da bi se ta pesmarica tem bolj razširila med ljudstvom, naprosila naj bi se družba sv. Mohorja, da bi spravila to delo na

dan. 5. Sostavil naj bi se odbor strokovnjakov, ki bi sodili, ktere skladbe so v cerkvenem duhu. 6. Vse to naj bi oskerbovala cerkvena predstojništva in na to gledala, da bi se vse tudi na tanko izverševalo.

Po enih krajih celo ni mogoče omisliti si organista, ker zaradi velike revšine, ktera pri obilnih davkih vedno dalje sega, orgelj nimajo pa tudi ni misliti, da bi se tako kmalo napravile. Saj pa orgle tudi niso ravno neogibno potrebne, orglje imajo petje le podpirati in povzdigovati, po mnogih krajih pa celo petje gluše in ovirajo. Naj bi se toraj ne gledalo toliko na orgljanje kakor na petje. Kako ginljivo bi pač bilo, ko bi se povsod vpeljalo splošno petje. . . .

Da bi se splošno petje povzdiguilo, bi bilo dobro, da bi vsak duhoven znal posamezne pesmi za posebne čase in kraje, da bi po okolnostih tudi sam pričeval, dokler bi se tega ne privadili drugi.

Da bi duhovni znali sami pravilno peti, gledalo naj bi se v semenišču bolj na petje; vsak bogoslovec bi moral znati peti ne le maše in psalmov, ampak tudi vse navadne pesmi.

Zato pa bi bilo v semenišču treba splošnega poduka in vaj, pri katerih naj bi se ne izbiralo preveč in ne izgovarjalo: jaz nisem pevec, saj se tudi ne vpraša: si govornik, in vendar je tudi med pridigarji velik razloček.

Gojilo naj bi se pa posebno v Alojznici petje še bolj praktično in se čas ne tratil s samo teorijo. Tako bi v semenišče neko podlago že prinesli s seboj in bi tam toliko lažje napredovali.

Naj bi se toraj resno prevdarilo in preresetalo prašanje: Kako povzdigniti cerkveno petje? Višji krogi pa naj bi skoraj potrebno vkrenili, da bi bile cerkve s splošnim petjem zavarovane, ker organistov nam ne bode mogoče vzdrževati.◀

Ker smo že pri nasvetih, naj »Tov.« tudi ponudi svoje svete. — Orglarska šola bi bila pač naprava vse hvale in podpore vredna, ali kje vzeti »1. toliko pomoči, 2. ali kaže kmečke dečke v mesto vabiti in tu za nje skrbeti«

. . . . Poglejmo pa po deželi okoli sebe, kako so sedaj posamezni, bodi si svetni ali duhovni učeniki godbo in petje razširjali. . . . Takim pridnim in zvedenim ljudem dajte podpore in imeli boste namesto jedne več orglarskih šol, ako se jih tako vsako leto le nekaj izučí, bode nekaj pomagano za prvo potrebo, v tem se pa vtegne marsikaj presukati.

— *Iz seje c. k. dež. šol. sveta 30. novembra l. 1876.* — Na dvorazr. ljud. šoli v Metliki se ne bode nemški podučevalo dotlej, da se šola ne razširi. — Župniku, Martinu Tomcu v Suhorji, se je izreklo hvaležno priznanje radi njegovega šoli prijaznega delovanja. — Obrok za učit. preskušnjo se je podaljšal ljudskemu učitelju do konca navadnega leta 1877. — Odobrilo se je, da se postavi France Jeglič za pomožnega učitelja proti letni nagradi. — Prošnje za oproščenje šolnine so bile razrešene. — Da bi se za 4razr. lj. šolo na Verhniki stavilo novo poslopje, to se za sedaj opušča, ker se potrebni prostori dobé drugod, in pisma (akt) se pošiljajo kranjskemu dež. odboru, da temu priterdi, ozirom. da se šola razširi. — Poročilo okr. šolskega sveta, da je ljudska šola v Černomlju prenapolnjena, in da je potreba tam napraviti dvorazredno dekliško šolo se je poslalo dež. odboru, da se o tem oglasi in ob enem se je prosilo za potrebno nagrado iz normalnega šolskega zavoda. — Prošnja krajnega šol. sveta, da se tam učitelju poviša plača, se je zavergla. — Da se vmeti učitelj na ljudsko šolo pri sv. Petru pri Weinhof-u, ukaže se okrajnemu šolskemu svetu, da naj se ozira na pripravnega pomožnega učitelja, ker ni zato prosvincev za učiteljstvo poterjenih. — Prošnji dveh ljudskih učiteljev, da se jima poverne

potnina, niste bili sprejeti. — Prošnja učiteljske vdove za milostni dar se je oddala dež. odboru. — Kazenske obravnave zastran šolskih zamud zoper katere so bile pritožbe, so bile razrešene, isto tako tudi prošnje za popredno izplačevanje in za nagrade.

— 14. decembra 1876. — Tovarna je prosila, da bi se njeni zasebni šoli priznala pravo javne šole in ta prošnja se je predložila ministerstvu za uk in bogocastje. — Prošnja glavnega učitelja, da se mu prizna petletna doklada, se je razrešila. — Zaključilo se je, katerim dvanajsterim ljudskim učiteljem naj se dá Metelkova vstanova. — Javnih šol pri sv. Joštu in v Podlipu sedaj ne bodo napravljali proti temu, da se bode za zasilno podučevanje po mogočosti skerbelo. — Prošnja ljudskega učitelja, da se mu za nazaj odkaže polna plača, ker je čas, ob katerem je bil odstavljen prenehal, se odverne. — Poročilo ravnateljstva c. k. spraševalne komisije o njenem delovanji l. 1876 se je predložilo ministerstvu. — Anton Ozimek, ki je bil predlagan za učitelja v Banjaloko, je bil poterjen in dekret se mu izdelal. — Razrešene se bile: prošnje za popredno (posojilno) izplačevanje, za milostno zlajsanje kazni zastran šolskih zamud in prošnje za nagrade.

— *Iz seje kranjskega dež. odbora dne 23. decembra 1876.* Odbor je priterdil, da ima biti na Verhnikih 4razr. lj. šola, a v Černomlju pa 2razr. dekliska šola, učiteljci imate tam dobivati po 500 gl. in 450 gl. na leto. — Učitelju v Bohinjski Beli se je plača povišala od 400 gl. na 450 gl.; vdovi Krombholzovi v Bistrici pri Černomlju se je privolil iz pokoj. zavoda milostni dar 40 gl.

— *Slovesnost božičnega drevesca v zavetišču dečkov v hiralnici v Ljubljani 28. decembra* se je versila prav slavno. Navzoče je bilo veliko odlične gospóde med tem c. k. dež. šolski nadzornik, pl. Vidman, dež. šl. nadzornik g. Pirker, ravnatelj kupčijske šole, g. Mahr, predsednik kupčijske zbornice g. Dreó, g. g. Janežič, Samassa i. dr. Govoril je najprej g. dr. Gogala, predsednik družbe sv. Vincencija, občinstvu nemško, a dečkom v zavetišču slovensko. Otrok je okoli 30 v zavetnici in ti so peli slovensko in nemško, podučujeta jih franciskana č. č. o. o. Angelik Hribar in Adolf Mair, sicer pa hodijo navadno v šolo, ter so dobili lepe božične darove. Govorili so tudi milostljivi knezoškof dr. Janez Pogačar občinstvu nemško, a prav v cerkvenem smislu o Vincencijevi družbi, ter poslednjič delili navzočim apostolski blagoslov. — Na »bazaru« ste prodajali dve dekllici razne reči, vredne po kake 2 ali 3 solde ravno za toliko goldinarjev ali še več, ceniti ste dobro znali, — in to je dalo zavetišču zopet kakih 70 gl. — Čudni časi, v katerih živimo — na eni strani toliko unemarnosti do svete vere, na drugi strani pa toliko usmiljenje do revežev, katerih je, — res da — čedalje več. Le to je gotovo, da je Bog neskončno moder, a mi ljudje neskončno nevedni, in da ta neskončno moder Bog svet vlada, — a vse mora hoté ali ne hoté njemu služiti.

— *Prelepo božičnico* so ss. 3. Kraljev večer imeli rokodelski fantje. Napravilo jim je vodstvo rokodelskih podmojstrov s pomočjo dobrotnih ljubljanskih družin, Šolmajerove, Murnikove, Šupevčeve, in drugih. Darovali so mnogoterih reči od obleke in jedil in k temu je bilo še božično drevo rokodelskih pomočnikov obrano, ter so bili dečki z vsem tem ob koncu veselice obdarovani, kakih 60 ali še več junakov. Poprej pa so morali te lepotije nekoliko zaslužiti: tu so vam peli, krajši in daljši govorčke izustovali, da ste bili navdušeni obe sobi polni gostov. Za vvod je mnsgn. Jeran fantom povedal marsiktere izgled

mladih rokodelcev in sploh pridnih mladenčev, ki jih je sam doživel, rekel katero o Betlehemu, jaslicah, ss. 3 Kraljih itd.; za sklep pa je bila tombola v prid rokodelskih fantičev.

— Vabilo k dvanajstemu občnemu zboru »Matiče slovenske« 24. januarja 1877 ob 4. uri po poludne v Čitalnični dvorani v Ljubljani. Versta razgovorov: 1. Pervosednikov ogovor. 2. Tajnikovo poročilo o odborovem delovanju od 1. januarja do konca decembra 1876. leta. 4. Proračun od 1. januarja do konca decembra 1877. leta. 5. Volitev treh udov, da pregledajo, presodijo in poterdijo odborov račun o novčnem gospodarstvu, vsled §. 9 Matičnih pravil. 6. Razgovor o predlogu gospoda Božidara Raiča zaradi izdavanja znanstvenega časopisa. 7. Razgovor o razpošiljanji knjig in plačevanji. 8. Navsvetji posameznih udov. 9. Volitev novih odbornikov, namesto onih l. 1872 voljenih, ki so: a) izmej ljubljanskih: dr. Poklukar J., Souvan Fr., dr. Sterbenec Jurij, Tomšič Ivan, b) izmej vnanjih: Herman Mihael, Kosar Fr., Šavnik Dragotin, Dr. Tonkli Josip, Winkler Andrej. — Opomba: 1. Pri volitvah odbornikov »Matiče slovenske« všteva se tudi volilni listi takih družbenikov, ki sicer niso mogli sami k zboru priti, pa so vendar volilne liste s podpisom svojega imena odboru poslali tako, da nij prav nič suma zaradi kake prevare. (§. 11. Matičnih pravil.) 2. Račun za preteklo, proračun za prihodnje leto in volilni listi se pred razgovori razdele navzočim gg. družbenikom.

— »Krajna imena« v Terzaškej okolici. (Iz Edinosti). V Terstu. Založilo opravništvo »Edinosti« se zove 32 str. debela knjižica v osm., ki razlaga pomen 9 krajnih imen v Terž. okolici. Zbirajte narodne svetinje, dokler ne zginejo, more se reči o tem delu. Kjer ni več spominkov iz kamna in bronu, pa ljudska govornica glasno govori. — Knjižica velja 12 kr.

Javna zahvala.

Naš zvesti prijatelj in mladino ljub, visokočastiti gospod Franjo Tomšič, duhovnik v Kozlah, je zopet za l. 1877, t. j. četrto leto blagovolil naročiti »Vrtee«, edini podučno-zabavni list za mladino, najpridnejšemu učencu naše šole. Podpisani je radostno primoran, da izreka v svojem, kakor tudi v imenu obdarovanca, blagemu dobrotniku za lepi dar najtoplejšo zahvalo. Da bi pač še drugi gospodje in mladino ljub, katerih je mnogo iz naše fare doma in po širokem svetu razkropljenih, posnemali lepi in hvalevredni izgled! Bog!

Jože Pavčič,
nadučitelj v Laščah.

— Jezičnik XIV. leto t. j. Otec Marko Pohlin pa Valentin Vodnik, spisal prof. Marn, dobiva se v nekterih zvezkih à 80 kr. po „Uč. Tov.“ posebej ponatisnjen pri Lercherju in Gerberju.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V okolici Ljubljanski. Na 2razredni lj. soli v Šmarni drugi učit. služba, plače 500 gl. krajnemu sol. svetu do 20. januarja; na 1razr. lj. soli na Dobrovi učit. služba, plače 500 gl. in prosto stanovanje, kraj. sol. svetu do 28. februarja.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. Anton Ozimek, poprej na Dobrovi v Banjaloko; g. Valentin Žvagen, poprej začasno, sedaj stalno v Cerknici.